

Банд солинганми ёки хатланган, қайси бири тўғри?

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюроси Қўқон шаҳар бўлими бошлиғи:
Эшонхонов Камолхон Маматхонович

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг (ЖК) 233-моддасида банд солинган мулкни қонунга хилоф равишда тасарруф этганлик учун жавобгарлик белигланган.

Банд солинган деганда қандай муносабатлар тушунилади, мулкни банд(и) қилиш мумкинми?

Ўзбек тилининг изоҳли луғатида “банд” сўзининг тўртта асосий ва бир қанча кўшимча маънолари борлиги кўрсатилган. Жумладан, биринчи маъноси сифатида боғламоқ, тўсмоқ, беркитмоқ, иккинчи маъноси сифатида расмий ҳужжатларнинг кичик бир қисми, шеърӣ парча, учинчи маъноси сифатида боғлам, тўсик, қамоқ, тўртинчи маъноси сифатида тўсилган, беркитилган, эгалланган, ишғол қилинган каби шаклларда учраши кўрсатилган¹.

Гарчи ЖК 233-моддасида “банд солинган мулк” атамаси ишлатилсада, бошқа қонун ҳужжатларида “хатланган мулк” атамаси ишлатилганлигини кузатишимиз мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят процессуал кодексининг (ЖПК) 290-моддасида мол-мулкни хатлаш тартиби белгиланган бўлиб, унга мувофиқ, “хукмнинг фуқаровий даъвога ва бошқа мулкӣ ундиришларга доир қисмининг ижросини таъминлаш учун суриштирувчи, терговчи ёки суд гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ва фуқаровий жавобгарнинг мол-мулкӣни хатлаши шарт. Ашёвий далил деб эътироф этилган мол-мулкни ўзлаштиришнинг, харж қилиб юборишнинг, яширишнинг, йўқ қилиб ташлашнинг ёки шикастлантиришнинг олдини олиш мақсадида ушбу мол-мулк ҳам хатланади”. Бундан ташқари ушбу кодексда 83

¹ Ўзбек тилининг изоҳли луғати. А.Мадвалиев таҳрири остида. “Б”. Тошкент. “Ўзбекистон Миллий энциклопедияси” давлат илмий нашриёти. 156-157 б.

марта хатлаш сўзи қўлланилган. Банд солинган сўзи бир марта, у ҳам ЖК 233-моддасига ҳавола қилишда қўлланилган.

Фуқаролик процессуал кодекснинг (ФПК) 106-моддасида жавобгарга тегишли бўлган ва унинг ўзида ёки бошқа шахсларда турган мол-мулкни ёхуд пул маблағларини хатлаш даъвои таъминлаш чораларидан бири сифатида белгиланган.

Иқтисодий процессуал кодекснинг (ИПК) 94-моддасида ҳам жавобгарга тегишли мол-мулкни ёки пул маблағларини хатлаб қўйиш даъвои таъминлаш чораларидан бири сифатида белгиланган.

Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодекснинг (МСИЮтК) 93-моддасида жавобгарнинг мол-мулкни ёки пул маблағларини хатлаш дастлабки ҳимоя чоралари сифатида белгиланган.

Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжаларини ижро этиш тўғрисидаги қонунда ҳам мол-мулкни хатлаш ҳақида сўз юритилган. Жумладан, ушбу қонуннинг 53-моддасида қарздорнинг мол-мулки ижро иши юритишни қўзғатиш тўғрисидаги қарор қарздорга топширилган кундан эътиборан бир ой муддатдан кечиктирмай, зарур ҳолларда эса, уни топшириш билан бир вақтда хатланиши, қарздорнинг мол-мулкни хатлаш мол-мулкни рўйхатга олишдан, уни тасарруф қилиш ман этилганлигини эълон қилишдан, зарур ҳолларда эса, мол-мулкдан фойдаланиш ҳуқуқини чеклашдан, уни олиб қўйиш ёки сақлашга топширишдан иборатлиги белгиланган.

Фуқаролик кодексининг (ФК) 787-моддасида ҳисобварақда турган маблағларни хатлаш ҳақида сўз юритилган, унга мувофиқ миқдорнинг ҳисобварақда турган пул маблағларини тасарруф қилиш ҳуқуқларини чеклашга йўл қўйилмайди, ҳисобварақда турган пул маблағларини хатлаш ёки қонунда назарда тутилган ҳолларда ҳисобварақ бўйича операцияларни тўхтатиб қўйиш ҳоллари бундан мустасно.

Юқорида кўриб чиққанимиздек, қонун ҳужжатларида асосан мол-мулкни хатлаш ҳақида сўз юритилган.

Ўзбек тилининг изоҳли луғатида хатламоқ сўзининг 1. Мусодара қилинган мол-мулкни бирма-бир ҳисобга олиб, ёзиб чиқмоқ, рўйхатга олмақ; 2. Мол-мулкни биров номига қонуний расмийлаштириб бермоқ каби маънолари борлиги кўрсатилган²

М.Х.Рустамбоевнинг ЖК 233-моддаси бўйича берган шарҳларига кўра, “хатлаш мулкдорга ёки мол-мулкнинг эгасига мол-мулкни тасарруф қилиш, зарур ҳолларда эса ундан фойдаланиш ман этилганлигини эълон қилишдан ёхуд мол-мулкни тортиб олишдан ва уни сақлаб туриш учун бошқа шахсларга топширишдан иборат”дир³.

Фикримизча, ЖК даги “банд солинган мулк” ибораси рус тилидаги “наложение ареста на имущества” иборасининг таржимасидан келиб чиққан. Бу ерда ушбу иборанинг ЖК ва ЖПКларида рус тилидаги ва ўзбек тилидаги матнга эътибор қаратиш лозим бўлади.

ЖКнинг 233-моддаси матнида рус тилида “Незаконное распоряжение имуществом, подвергнутым аресту” тарзида, ўзбек тилида “Банд солинган мулкни қонунга хилоф равишда тасарруф этиш” тарзида баён этилган.

ЖПКнинг 290-моддаси матнида рус тилида “Арест имущества” тарзида, ўзбек тилида “Мол-мулкни хатлаш” тарзида баён этилган.

Шунга ўхшаш ҳолатни бошқа қонунларда ҳам учратиш мумкин, жумладан ФПКнинг 106-моддаси, ИПКнинг 94-моддаси, МСИЮтКнинг 93-моддаси, ФКнинг 787-моддаси, Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжаларини ижро этиш тўғрисидаги қонуннинг рус тилидаги матнидаги “наложение ареста на имущество или денежные средства”, “арест имущества или денежных средств ответчика”, “наложения ареста на денежные средства”, “арест имущества должника” сўзлари ўзбек тилидаги матнда “мол-мулкни хатлаш ёхуд пул маблағларини хатлаш”, “мол-мулкни хатлаш ёхуд пул маблағларини хатлаб қўйиш”, “жавобгарнинг мол-мулкни ёки пул маблағларини хатлаш”, “пул маблағларини хатлаш”, “қарздорнинг мол-мулкни хатлаш” деб баён этилган.

² Ўзбек тилининг изоҳли луғати. А.Мадвалиев таҳрири остида. “Х”. Тошкент. “Ўзбекистон Миллий энциклопедияси” давлат илмий нашриёти. 389-390 б.

³ Рустамбоев М.Х. Ўзбекистон Республикаси Жиноят ҳуқуқи курси. IV Том. Махсус қисм. Иқтисодиёт соҳасидаги жиноятлар. Экология соҳасидаги жиноятлар. Ҳокимият, бошқарув ва жамоат бирлашмалари органларининг фаоляти тартибига қарши жиноятлар. Дарслик. “ILM ZIYO” нашриёти уйи. Тошкент. 2011 й. 360 б.

Юқорида кўрсатиб ўтилган нормалар, мол-мулкни банд қилиш эмас, балки хатлаш тўғри эканлигини кўрсатмоқда. Шундан келиб чиқан ҳолда, ЖКнинг 233-моддаси ўзбек тилидаги матнида модда номи ва диспозициясидаги “банд солинган” деган сўзларни “хатланган” деган сўз билан алмаштириш таклиф этилади. Ушбу таклифнинг жорий қилиниши турли қонун ҳужжатлари ўртасидаги тушунмовчиликларни бартараф қилиш, қонун нормаларини бир хилда ва аниқ қўлланилишини таъминлашга хизмат қилади.

